

Kurz práce s informacemi

Poster

Rozšiřující studijní materiál k modulu č. 11

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tvorba posteru patří mezi nejpoužívanější formy akademické a vědecké komunikace. V tomto materiálu ukáže základní vlastnosti a parametry tohoto díla.

Poster je v akademickém prostředí plakát, který prezentuje nějaké odborné či vědecké informace. Tvorba takového dokumentu je vlastně syntézou textových a netextových informací, jejímž cílem je komunikovat s odbornou veřejností. V tomto materiálu se pokusíme zaměřit na určité aspekty tvorby tohoto druhu (nejen) konferenčních příspěvků.

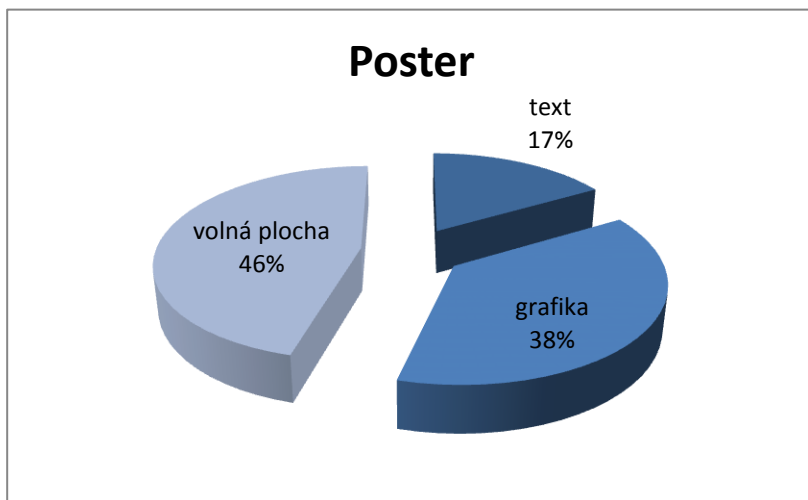
Poster se stává stále více součástí odborné vědecké komunikace především na kongresech a konferencích. Díky své jednoduchosti a vizuální zajímavosti může oslovit i ty, kteří by si článek na toto téma ve sborníku či monografii nepřečetli. Může posloužit také jako inspirace pro další tvorbu kolegů nebo základ navazování kontaktů a odborných vztahů.

Poster není možné zaměňovat s klasickými plakáty, které nás obklopují, protože plní zcela odlišnou funkci. To by ale nemělo znamenat, že jeho obsah by měl být napěchovaný informacemi nebo že by v něm neměl být vidět duch kvalitního designera. Jen je třeba počítat s poněkud odlišným významem sdělení a strukturou obsahu.

Každopádně jde formu vědecké či odborné komunikace, které má stále větší význam a získává na oblibě. Více než „kondenzátem“ článku by měl být jeho rozšířeným abstraktem. Místem pro co možná nejintenzivnější sdělení, dostatek grafiky a především inspiraci. Pokud nedokáže poster zaujmout na první pohled (udává se 30-90 sekund), lidé jej nečtou a odcházejí dále. Téměř nikdy není čten celý, proto je třeba, aby byl blokově organizován tak, aby umožnil rychlé načerpání informací.

Příprava posteru

Jak jsme již naznačili, poster by měl mít blokovou strukturu. Jednotlivé části by měly být co možná nejvíce autonomní tak, aby dávaly smysl samy o sobě. Obecně se udává, že by textové informace měly tvořit asi 20 % místa, 40-50 % by měla být grafická část a zbylou částí volná

plocha. Tyto poměry se ale mohou často měnit, v závislosti na konferenci, oboru či tématu. Je vždy dobré, pokud má autor možnost se seznámit s tím, jak vypadaly poster v předchozích letech.

Nejuniverzálnějším pozadím je bílá, ale setkat se lze také s dalšími barvami. Obecně lze doporučit spíše teplejší pastelové barvy světlejších

odstínů. Zářivé tóny sice přitáhnou pozornost, ale špatně se čtou a nepůsobí esteticky dobře. Naopak efektivní je využití podbarvených boxů a rámečků.

Pozornost je potřeba věnovat také materiálu. Postery lze nalézt skutečně různé – od spojených A4 papírů až po pevné panely. Často se volí velkoformátový tisk s případnou laminací. Je proto důležité, aby člověk dopředu znal rozměry, které poster má mít, aby si je mohl kvalitně a dobře připravit. U velkých objektů je také nezanedbatelná cena výroby.

Ještě než se člověk pustí do samotné tvorby, je dobré si vytvořit návrh posteru. Nejen co se týče rozložení, ale také ohledně cílové skupiny, obsahu a cíle sdělení atp. Celý koncept je možné nakreslit na papír nebo přímo do počítače. Zvláště méně zkušeným tvůrcům lze doporučit především první možnost.

Textové informace

Platí, že jedno textové pole by nemělo mít více než 5-7 vět, které by měly být spíše kratší a jednodušší. Jazyk má být sice odborný, ale současně by měl být co možná nejpřijatelnější pro cílovou skupinu. Pokud jsou věty delší, často se doporučuje, aby mezi nimi bylo více mezer – třeba tři či čtyři, aby se celková čitelnost a přehlednost dokumentu co nejvíce zlepšila.

Pozornost je třeba věnovat také druhu a velikosti písma. Nedoporučuje se psát delší úseky kapitálkami, kromě nadpisů a jmen autorů. Konkrétní velikost vždy závisí na tom, jak je poster velký a kde bude umístěn. Mezi vhodné fonty bývají obvykle řazeny konzervativnější bezpatkové – Aral, Bookman, Helvetica, Tahoma či Courier. Pokud se autor rozhodne pro konkrétní font, je dobré, aby jej udržel v celém materiálu a to včetně popisu grafů, diagramů. V tomto ohledu je dobré si vše dopředu promyslet.

Název posteru by měl být psán tak, aby byl vidět z běžné konferenční vzdálenosti, obvykle tak ze šesti metrů. V tom případě by měla být volena velikost fontu více než 70 bodů. Jména autorů a institucí, ze kterých pocházejí, okolo 40 bodů a vlastní text by měl mít 22-26 bodů. Častou chybou je, že se autor snaží na poster umístit co možná nejvíce informací, aniž by zvažoval komunikační rozměr svého díla.

Vlastní textové informace by měly být členěny podobně jako v případě článku – chybět by tak neměl úvod, samotný obsah či metody, výsledky, diskuse a závěr. Pokud je projekt hrazen z grantu, tak by také tato informace měla být vhodným způsobem prezentovaná.

Grafické informace

Také pro grafické informace platí celá řada důležitých pravidel, na která je třeba pamatovat. Pokud jde o grafy, je dobré dbát na to, aby nebyly příliš složité. Často se hovoří o maximálně třech linkách či pěti sloupcích. Legendy ke grafu by měly být co nejpřehlednější, kde je to možné, nemusí být přítomné vůbec. Barevné provedení by mělo ladit s celkovým designem posteru.

Také u tabulek se vyžaduje co největší strohost. Počet řádků a sloupců by měl být co nejmenší – 3x6, ale samozřejmě jsou možné dílčí změny. Dlouhé tabulky ale nikdo nečte. Čísla by měla mít maximálně jedno desetinné číslo, pokud nejde o zcela mimořádnou situaci.

V současné době je možné říci, že lze do posterů zařadit také další grafické materiály – ať již jde o časové osy, mapy nebo třeba infografiku. Obecně platí, že všechny grafické prvky musí být dodány v dostatečném rozlišení a kvalitě. Také esteticky by měly splňovat všechna běžná kritéria. Pokud je to možné, měla by existovat shoda mezi užitými fonty.

Aplikace na tvorbu posteru

Pro tvorbu posteru lze použít celou řadu různých aplikací. Mezi neznámější patří InDesign od Adobe, QuarkXpress, PageMaker či méně náročný Microsoft Publisher. Mimo to člověk většinou potřebuje také vektorový grafický editor a případně nástroje na tvorbu diagramů, schémat či úpravy dalších grafických prvků.

Z cenových důvodů se zde podrobněji zmíníme o dvojici aplikací, které jsou open source – Scribus jako DTP nástroj a Inkscape pro vektorovou grafiku. Samozřejmostí je případná možnost použití TeX či editoru LyX.

Inkscape

[Inkscape](#) je vektorový grafický editor, který u DTP použijeme především při tvorbě grafických prvků, jako jsou různé ozdobné nadpisy, diagramy, loga. Zvládne ale vyrobit i obal na CD, vizitku a řadu dalších drobnějších věcí. Jde o open source aplikaci, která je k dispozici v češtině pro Linux, Windows i MAC OS.

Jako nativní formát používá SVG, což je otevřený grafický formát. Jde o XML dokument, takže je možné jej měnit také v libovolném textovém editoru. Je tak možné ukázat jednoduše rozdíl mezi

vektorovou grafikou, kde jsou jednotlivé objekty popsány jako geometrické entity s množinou atributů, zatímco u bitmapu je každému bodu obrazu (či plošce u kompresních formátů) přiřazena informace o barvě. Program si poradí s importem většiny dalších vektorových formátů a zvládne do nich také export.

Ze standardních funkcí nechybí nic obvyklého – od geometrických objektů přes kreslení od ruky až po parametrizované křivky. S entitami je možné jednoduše nakládat, zvětšovat je, duplikovat, měnit jim vlastnosti atp. Nechybí ani podpora práce s vrstvami, beziérovými křivkami, deformace objektů, změny rozměrů a řada dalších užitečných věcí. Jistě pak není bez zajímavosti, že tuto aplikaci běžně využívá řada profesionálních firem, které se DTP zabývají.

Scribus

Scribus je počítačový program pro sazbu dokumentů, který funguje v operačních systémech Windows, Linux, Mac OS a dalších. Jde opět o open source nástroj a stejně jako předchozí dvě aplikace je plně lokalizován. Podporuje většinu textových i grafických formátů včetně SVG, TrueType a OpenType fontů, CMYK a ICC správy barev, exportu do PDF či skripty, které mohou posloužit pro jednoduchou tvorbu kalendářů a dalších tiskovin, které lze zautomatizovat.

Práce s aplikací je v zásadě velice jednoduchá. Poradí si s vkládáním obrázků, textových polí nebo tabulek. Je pomocí ní možné nastavit přesné rozložení stránky, obtékání textu podél nějaké křivky atp. Nechybí ani podpora rovnic a řada dalších pokročilých funkcí. Mimo to je možné vkládat také LaTeX rámce, což může zpříjemnit celou práci s aplikací.

Snadno v ní vytvoříme plakát nebo vizitku, stejně jako firemní časopis či knihu. Pro ovládání aplikace je důležitý spíše výtvarný cit než schopnost programovat nebo mít pokročilé znalosti práce s počítačem. Zajímavá je také možnost provázanosti s balíkem OpenOffice.org či LibreOffice – ve Writer je možné napsat knihu, jednoduše ji importovat do Scribus (včetně stylů) a vhodným způsobem zformátovat. Mimo vektorové grafiky je samozřejmě možné vkládat také bitmapy.

Doporučení na závěr

Tvorba posterů se stále intenzivněji prosazuje v celé řadě oblastí – od akademických prezentací výsledků přes semináře a konference až po sektor reklamy a marketingu. Proto je třeba mu věnovat náležitou pozornost. Nejčastější chybou v případě posterů je snaha jejich tvůrců vměstnat na ně co nejvíce informací a textu, což je činí nepřehlednými a špatně čitelnými. Proto je dobré si definovat jednu či dvě myšlenky, které si může čtenář odnést.

Z hlediska publikace je možné říci, že postery téměř nikdy nejsou recenzované, takže představují dobrou cestu k odborné veřejnosti především pro také pro začínající vědce či odborníky. Svoji roli mohou ale sehrát také v komunikaci výsledků uvnitř školy.

Je důležité vidět rozměr komunikace – poster by neměl být jen něčím statickým, ale naopak silně dynamickým prvkem, který umožní diskutovat o dané problematice s co nejširší veřejností. Na některých konferencích je možnost v jedné či dvou větách poster představit a prezentovat, jinde u nich stojí autoři a čekají na diskutující. Také tento rozměr je možné zde reflektovat a dobře se na něj připravit.

Literatura

ČERNÁ, Zuzana, ČERNÝ, Michal. Desktop publishing software. *Metodický portál: Články* [online]. 25. 04. 2012, [cit. 2012-10-17]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/15259/DESKTOP-PUBLISHING-SOFTWARE.html>>. ISSN 1802-4785.

ČERNÁ, Zuzana, ČERNÝ, Michal. Elektronická příprava dokumentů. *Metodický portál: Články* [online]. 02. 05. 2012, [cit. 2012-10-17]. Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/15255/ELEKTRONICKA-PRIPRAVA-DOKUMENTU.html>>. ISSN 1802-4785.

DAY, Robert A a Barbara GASTEL. *How to write and publish a scientific paper*. 7th ed. Santa Barbara, Calif.: Greenwood, c2011, xxi, 300 p. ISBN 978-031-3391-965.

GOSLING, Peter J. *Scientist's guide to poster presentations*. New York: Kluwer Academic/Plenum Pub., c1999, xiii, 139 p. ISBN 03-064-6076-9.

JANE FRASER, Louise Fuller a Foreword by Catherine DUNBAR. *Creating effective conference abstracts and posters in biomedicine: 500 tips for success*. Oxford: Radcliffe Pub, 2009. ISBN 978-184-6193-118.

MEŠKO, Dušan. *Akademická příručka*. České, upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, 481 s. ISBN 80-806-3219-7.

THESEN, Lucia a Ermien van PLETZEN. *Academic literacy and the languages of change*. New York: Continuum, c2006, xii, 212 p. ISBN 08-264-8775-0.

WARE, Mark E a Charles L BREWER. *Handbook for teaching statistics and research methods*. 2nd ed. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, c1999, viii, 287 p. ISBN 08-058-3049-9.